

С Т А Н О В И Щ Е

за научните трудове и приноси на гл.ас.д-р Светлана Проданова Александрова, кандидат в конкурса за „доцент“ в Професионално направление 3.1. Социология (Процесуални аспекти при възникването и формирането на обществено мнение), за нуждите на Центъра за емпирични изследвания, ИФС-БАН, от професор д.ф.н Богдана Тодорова, Институт по философия и социология, Българска академия на науките

1. Основание за изготвяне на становището

Съгласно Заповед РД 09-366-7/24.09.2025 г., издадена от Директора на ИФС със участник в състава на НЖ за избор на „доцент“ и автор на настоящето становище, съгласно Решение на първото заседание на НЖ, проведено на 14.10.2025 г.

Конкурсът е обявен в Държавен вестник брой 61/ 29.07.2025 г.

2. Общо описание на представените материали

Доктор Светлана Проданова Александрова е единствен кандидат в конкурса за доцент в ПН 3.1. Социология (Процесуални аспекти при възникването и формирането на обществено мнение). За участие в настоящия конкурс кандидатката коректно е приложила таблица с наукометричните показатели за „доцент“, за „главен асистент“ и „доктор“, които напълно отговарят на минималните национални изисквания, предвидени в Закона за развитие на академичния състав на Република България по чл.2б, ал. (2) и (3), Национален център за информация и документация и допълнителните изисквания от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИФС-БАН.

3. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Светлана Александрова кандидатства в настоящия конкурс с хабилитационен труд (части от монография в съавторство: Ченгелова, Е., **Александрова, Св.**, Герганов, А., Иванова, Ив. (2023). Общественото мнение: същност, генезис, факторна детерминираност и интерпретации. Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“. ISBN 978-619-245-337-4. 327 с.,

съответно част първа – „Хипотези и изследователски въпроси“, „Теоретична основа“, част втора – „Тематичен анализ фокусгрупи и дълбочинни интервюта“ и заключение). Приложен е разделителен протокол удостоверяващ, както разработените от нея части, така и необходимият брой страници. Александрова участва в конкурса с 15 публикации, от които 3 статии в Web of Science (Q2 и Q3), в академичното издателство „М.Дринов“ и в списанията - Философски алтернативи, Етически изследвания, Социологически проблеми, Проблеми на постмодерността (ЕРИХ+) , което свидетелства за сериозна публикационна активност.

Светлана Александрова е магистър по Културен мениджмънт от ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград. Доктор по История и теория на културата. Темата на дисертационния ѝ труд: „Културни политики в Европейски съюз. Между демокрация и демократизация на културата: политики на участие“, определя бъдещите ѝ научни интереси по отношение на формиране на обществените нагласи, европейски културни политики, културно участие, образование. Тя има опит като хоноруван преподавател в бакалавърски и магистърски програми в дисциплините “Културен мениджмънт”, “Предприемачество в сферата на културата”, “Връзки с обществеността и маркетинг”, “Международни организации в културния сектор”, “Европейски културни политики” на ЮЗУ, което е свидетелство, че покрива и изискванията за педагогическа дейност. Освен изброените академични интереси тя има опит и като експерт с разработване на аналитични доклади по Договор 001-П007 с КТ "Подкрепа", от 26.05.2020 г.: 1. Изследване на състоянието на работната среда и социалното сътрудничество в 10 идентифицирани икономически сфери и разработване на социален пакет: Аналитичен доклад за икономическа сфера “Лека промишленост”; 2. Изследване на състоянието на работната среда и социалното сътрудничество в 10 идентифицирани икономически сфери и разработване на социален пакет: Аналитичен доклад за икономическа сфера “Строителство”; 3. Изследване на състоянието на работната среда и социалното сътрудничество в 10 идентифицирани икономически сфери и разработване на социален пакет: Аналитичен доклад за икономическа сфера “Транспорт”.

Освен научна и публикационна дейност д-р Александрова активно участва в проектната дейност на ИФС, като член на пет от значимите за ИФС научни проекта: European Social Survey: ESS, Skills2Capabilities „От умения към способности и възможности за реализация“,

Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“ и подходи за ограничаването ѝ в българското общество (ФНИ).

За участие в конкурса за „доцент“ тя е посочила 100 точки от цитирания, 8 участия в международни научни форуми по тематиката на конкурса. Това свидетелства, че резултатите от научно-изследователската ѝ работа получават реална апробация в сферата на културните и образователни политики, публични нагласи и гражданска активност.

Съгласно Удостоверение №05-10-150 от 22.07.2025 г. тя притежава изискуемите пет години трудов стаж съгласно Закон за висшето образование и ЗРАСБ, считано от 20.02. 2017 г. и продължава да работи на трудов договор в ИФС-БАН.

4. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата в публикациите, с които кандидатства за акад. длъжност „доцент“

Научните интереси на гл. ас. д-р Светлана Александрова са в областта на формиране на обществените нагласи, публични и културни политики, образование.

Разработените от нея части в хабилитационния труд очертават едно своеобразно съчетаване на теоретични и практико-приложни подходи в опит да се осмислят процесите на възникване и формиране на общественото мнение, проблемите пред изучаването му в контекста на съвременните обществени процеси и демократични предизвикателства, което е сред най-големите достойнства на труда.

Въз основа на разгледаните теоретични концепции (Липман 2001; Блумър 1948; Хабермас 1995; Ноел-Нойман 2010; Креспи 1996; Бурдийо 2004; Московичи 2007; Herbst 2011; Clawson & Oxley 2016) е изведен теоретичен обяснителен процесуален модел, научно-приложим по отношение изследването на основни аспекти на възникване и формиране на общественото мнение, което определя оригиналността на труда. В резултат е подчертан недостига на получено емпирично знание за самия процес на формиране на мнение, чиято динамика се дължи на взаимодействие на множество фактори с различна степен на влияние.

Изследователските търсения на д-р Александрова са и в тематичното поле свързано с промяна в публичния дискурс и рефлексията му върху научната сфера. То отразява по-широките социални трансформации, които предизвикват традиционните концепции за

истина и рационалност и налагат нови начини за разбиране на ролята на науката в обществото. Анализирани са обществените нагласи към научната сфера в България и ролята на политическия дискурс във формиране на публичните очаквания и възприятия. Методологията на изследването включва анализ на теоретични концепции и емпиричната им проверка с данни от количествено проучване на Евробарометър (Special Eurobarometer 516) и дискурсивен анализ относно представянето на научната сфера в общественото пространство.

Светлана Александрова умело изследва нагласите на българското население към сенчестите икономически практики и психологическата готовност за включване в тях. Проучени са възможностите на онлайн средата за получаването на емпирични данни на база анализ на количествени данни от национално представително изследване по ФНИ, анализирани са методологическите аспекти и предизвикателства при употребата на виртуалното пространство като изследователски терен за провеждането на качествени и количествени проучвания. Принос са изведените препоръки към политиките за превенция и ограничаване на проявленията на „икономика в сянка“.

Светлана Александрова прави собствен критичен прочит на институционалната отговорност и ролята на подходите в образователната политика за формирането на обществени нагласи. Съдържателно е анализирана областта на въздействие от НСУЦЖ, което е принос в посока подобряване на качеството на училищното образование и обучение.

Отделните изследователски полета в нейните разработки са взаимосвързани, защото оформянето на българските обществени нагласи зависи от влиянието на дефицитите на публичното пространство, дефектите на образователната система по отношение на изграждането на политическа и гражданска култура, недостига на критично мислене, и интернализирането на конформистки и авторитарни практики в обществото.

5. Научни приноси

Приносите формулирани от гл.ас. д-р Александрова са коректно представени в авторската справка и свидетелстват за много добри познания в научната област.

Предложен е оригинален цялостен теоретичен обяснителен процесуален модел за възникването и формирането на общественото мнение. Подобен подход не само разширява

значително обхвата на изследването, но предоставя възможност за изучаване на концептуализациите широкоспектърно - в полето на философския дискурс, в историческата социология на модерността, в приложната психология и в социалната практика, което има съществен приносен характер.

Дефинирането на общественото мнение като сложен и факторно обусловен комуникационен процес е авторски доразвито в социално-психологически аспект. Задълбочено анализират етапи в процеса на формиране на общественото мнение, идентифицират ключови елементи относими към този процес.

Конструираният цялостен обяснителен теоретичен процесуален модел подложен на проверка в количествени проучвания на общественото мнение, успешно анализира ролята на значими фактори. на влияния върху формирането на обществените представи по отношение на актуални теми пряко засягащи българската действителност (електорални нагласи, социални, политически и икономически процеси; научна сфера; COVID-19) и тяхната зависимост от нивата на доверие, което е ценен принос за бъдещи изследвания на фрагментираната поляризация на обществените нагласи в български контекст.

Приложеният подход при обобщение и анализ на съвременните теории за общественото мнение и възможностите за неговото изучаване е еkleктичен, което е друг важен приносен момент в изследванията на д-р Александрова.

Опитът ѝ да проследи и анализира публичните нагласи по отношение на НСУЦЖ и необходимостта от комплексна, целенасочена и устойчива институционална отговорност е ценен принос към българските образователни политики и необходимост от качествено образование.

Предложеният инструментариум за изследване на процесите на възникване и формиране на общественото мнение, може да бъде адаптиран и приложен в бъдещи изследвания за въздействията при формиране на обществени нагласи.

Анализът на методологическите аспекти и предизвикателства при употребата на виртуалното пространство като изследователски терен за провеждането на качествени и количествени проучвания, както и на специфичните условия на виртуалната публичност, са

ценен принос за извеждане на препоръки към политиките за превенция и ограничаване на проявленията на „икономика в сянка“.

Изследванията на д-р Александрова запълват съществуващата необходимост от систематизиране на знанията за общественото мнение на различни нива: на теоретично – многостранно изучаване на понятието обществено мнение, неговата природа, структура, динамика и функции, причини; на практическо ниво – идентифициране на основните проблеми и фактори за влияние.

6. Критични бележки по представените трудове

Нямам критични бележки по представените от д-р Александрова публикации. От тяхното съдържание са видни задълбочени научно-теоритични познания в областта на публичните нагласи и общественото мнение, културни и образователни политики.

7. Заключение

Като имам предвид представените от гл. ас. д-р Александрова публикации, съдържащите се в тях безспорни научно-теоритични и приложни приноси и тяхната обществено-приложна значимост, убедено ще гласувам д-р Светлана Александрова да бъде избрана за „доцент“ в ПН 3.1. Социология (Процесуални аспекти при възникването и формирането на обществено мнение) и призовавам членовете на уважаемото Научно жури да подкрепят това решение.

14 ноември 2025 г.

София

проф.дфн Богдана Тодорова